

Właśnie ukazała się najnowsza monografia prof. Marka Kwieka z UAM w Poznaniu:

**“Changing European Academics: A Comparative Study of Social Stratification, Work Patterns and Research Productivity”
(Routledge 2018, 274 ss.)**

Link: <https://www.routledge.com/Changing-European-Academics-A-Comparative-Study-of-Social-Stratification/Kwiek/p/book/9780815396482>

Monografia to panorama zmian na uniwersytetach europejskich widziana przez pryzmat stratyfikacji społecznej w nauce, czyli potężnego zróżnicowania ról, zadań, typów podejmowanej pracy i jej efektów. To *state-of-the-art* w obszarze globalnych badań szkolnictwa wyższego. Polska jest obecna w każdym rozdziale, i prawie zawsze ma swoją specyfikę. Czyli się od Europy Zachodniej (10 badanych krajów) fundamentalnie różnimy... Książka stanowi podsumowanie niemal dekady badań, od etapu zbierania pierwotnych danych empirycznych (17,000 zwróconych kwestionariuszy i ponad 500 wywiadów pogłębionych).

Całość badań europejskiej kadry akademickiej została ujęta z jednej, wspólnej perspektywy: stratyfikacji społecznej w nauce, czyli trwającej przez dekady, niezmiennej nierówności w nauce na najniższym poziomie analizy. Już nie na zagregowanym poziomie krajów i instytucji czy wydziałów - ale na poziomie jednostek. Rzecz o różnicach na niezmiernie rzadko porównywalnym mikro poziomie poszczególnych naukowców w ujęciu międzynarodowym.

Stratyfikacja w nauce - czyli potężne w jej ramach nierówności – zostały pokazane poprzez wyeksponowanie roli prototypowych postaci akademickich niezbędnych do twardego empirycznego ujęcia różnic: to *research top performers* (vs. reszta kadry), *academic top earners* (vs. reszta kadry), *internationalists* (vs. *locals*), *seniors* (vs. *juniors*) oraz *academics under 40* (vs. starsza kadra). W każdym rozdziale i w każdym podziale kadry wedle powyższych kategorii pojawia się Polska – w oparciu o ponad 3,700 rozległych kwestionariuszy ankietowych.

Stratyfikacja społeczna w tej książce przyjmuje sześć form, kluczowych dla ram konceptualnych sześciu rozdziałów: *academic performance stratification* (najbardziej produktywna kadra), *academic salary stratification* (kadra najlepiej zarabiająca), *academic power stratification* (kadra o największej władzy uczelnianej), *international research stratification* (kadra współpracująca z zagranicą w badaniach naukowych), *academic role stratification* (kadra zaangażowana w badania i kadra zaangażowana w kształcenie) i *academic age stratification* (młoda kadra do 40 lat i kadra starsza). Jesteśmy w Europie skrajnie podzieleni co najmniej według powyższych kategorii.

Nasza kadra akademicka jest częścią „European academic profession” - i nasze różnice widać w każdym rozdziale i przy każdej postaci prototypowej: inni są nasi najbardziej produktywni naukowcy i inna jest nasza kadra nastawiona na naukę globalną (inna jest też struktura powiązań dochodów akademickich z produktywnością badawczą). Ale i tak nasi *top*

performers i nasi *internationalists* są bliżsi swoim zachodnim odpowiednikom z 10 badanych krajów - niż zachodniej kadrze publikującej mało czy mało współpracującej międzynarodowo w badaniach. Napięcie między polskimi *internationalists* i polskimi *locals* w badaniach jest tak samo silne u nas jak w przypadku kolegów z uniwersytetów Zachodniej Europy.

Ramy teoretyczne całości dostarcza wprowadzenie (stratyfikacja społeczna, systemy nagradzania w nauce, konflikty i napięcia w ramach profesji akademickiej, zmieniająca się struktura kariery naukowej), ale każdy rozdział ma dodatkowo jasno zarysowane swoje własne podstawy teoretyczne. Każdy rozdział ma też podobną, czytelną strukturę.

Ostatni rozdział podsumowuje wyniki empiryczne i teoretyczne książki we wszystkich badanych typach stratyfikacji w nauce i pokazuje wnioski płynące dla polityki publicznej w obszarze szkolnictwa wyższego. To w założeniu rozdział do jak najszerzej lektury: na 20 stronach są i najważniejsze wyniki, i wnioski.

Książka nie odnosi się bezpośrednio do reform systemów nauki i szkolnictwa wyższego - ale pokazuje kierunki zmian w Europie i ich konsekwencje. Zwłaszcza w konkluzjach w ostatnim rozdziale. W centrum rozważań stoją: atrakcyjność kariery akademickiej i akademickiego miejsca pracy oraz kadra uniwersytecka jako rdzeń akademii.

W tym sensie książka to "use-inspired fundamental research" - zaawansowane badania podstawowe osadzone w rzeczywistości społecznej i analizie społecznej instytucji uniwersytetu w 11 krajach Europy. Nie ma w sobie nic z "raportu" z "wnioskami" dla "decydentów" w Europie - ale wnioski te są czytelne jeśli ich się szuka.

Pytanie o trwałe, skrajne nierówności w nauce i przyszłość nauki akademickiej uprawianej przez systemowo nierówną, silnie zestratyfikowaną pionowo kadrę, pytanie o systemowo nierówno rozdzielanych zaszczytach akademickich w oparciu o jeden wymiar (publikacje i ich cytowania) - to pytanie rozwijanej w książce "socjologii karier akademickich". Książka jest silnie osadzona w tradycyjnej socjologii nauki.

Nauka wyłania się z tej pracy jako instytucja społeczna oparta na jednolitych wzorcach, szeroko przyjętych, wspólnych normach - w ramach których skrajna nierówność wkładów i wyników to jej cecha konstytutywna, do tego niekwestionowana.

Poszukiwanie akademickiego uznania i konkurencja o nie w ramach quasi-rynków naukowych, które tworzą inni naukowcy to kluczowy wymiar funkcjonowania akademii: tak było 50 lat temu, i tak jest dzisiaj. Nie zmienia się motywacja do uprawiania nauki ani predyktory osiągnięcia w niej sukcesu – książka pokazuje, że segment kadry najbardziej produktywny w dużej mierze pokrywa się z segmentem kadry współpracującej międzynarodowo w badaniach, a ten pokrywa się z kolei z segmentem kadry najlepiej zarabiającej (w ramach nauki akademickiej)...

Jednocześnie w żadnym badanym systemie nie ma konfliktu i nie kwestionuje się fundamentalnej nierówności w nauce i jej niedemokratyczności: nie buntują się "have-nots" (nieposiadający) i nie protestują oni przeciwko dominacji "haves" (posiadający - publikacji, cytowań, zaszczytów, nagród, uznania, infrastruktury, środków na badania etc.). Jak pokazuje Wprowadzenie – najsilniejsze napięcia w akademii wprowadza dziś komercjalizacja badań, która (na razie w USA) instaluje w akademii zupełnie nowe reguły gry, oparte na sukcesie finansowym wdrożeń, a nie na sukcesie publikacji i ich cytowań.

A dominację górnych segmentów nauki pokazuje jeszcze bardziej analiza bibliometryczna - rozkład już nie tylko prac, w tym przede wszystkim prac opublikowanych w najlepszych czasopiśmie - ale i cytowań, w tym cytowań w owych najlepszych globalnie czasopiśmie, które zna na własne potrzeby każda dyscyplina nauki.

Miłej lektury! Życzy Autor!

Table of Contents

Series Introduction; Introduction: Changing Career Structures, Award and Recognition Systems, and Work Patterns; Chapter 1. Academic Performance Stratification: Inequality in the Knowledge Production; Chapter 2. Academic Salary Stratification: Productivity and Income; Chapter 3. Academic Power Stratification: Collegiality and University Governance; Chapter 4. International Research Stratification: International Collaboration and Productivity; Chapter 5. Academic Role Stratification: Patterns in Teaching, Research and Productivity across Academic Generations; Chapter 6. Academic Age Stratification: Predictable Careers in Volatile Institutional Environments; Chapter 7. Conclusions and Policy Implications; Statistical Appendices; Bibliography.

Bibliographical data

Marek Kwiek, “Changing European Academics: A Comparative Study of Social Stratification, Work Patterns and Research Productivity” (London and New York: Routledge 2018, 274 ss.).

